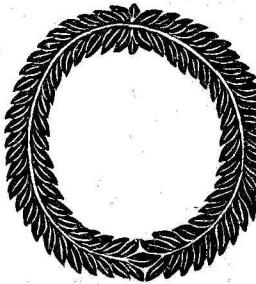

• ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ •

TAN γιὰ πρώτη φορά
έμπηκα στὸ Μουσεῖο,
στὴ πρώτη σάλα, ποὺ
ἔχουν ἐκτεθεῖ ὅλα τὰ
νεώτερα ἔργα τῆς γλυ-
πτικῆς, ἡ ψυχή μου
ἀνταράχτηκε, βρύθια
κι' ἔξφυναστηκε σὰν

νὰ εἰδεῖ ἔχαμαρμαρωμένες πάλι ὅλες τὶς ὥρες
τοῦ πόνου καὶ ὅλες τὶς στιγμὲς τῶν διογυσικ-
ῶν παραληρημάτων, ποὺ ἐπέρασε στὴ ζωὴ της.
Μπράτσα, ποὺ ἀπλώνονται κάτασπρα κι' ἀπελ-
πισμένα, στόματα, ποὺ μισανοίγονται γιὰ ν'
ἀνυπενάξουν καὶ δὲν μποροῦν, πχιδάκια, ποῦ-
ναι γονυτισμένα καὶ προσεύχονται, φυῖνοι πε-
σμένοι πίστομα, ποὺ χαμογελοῦνται τὸ σαρκικὸ
χαμόγελο τῶν πρωτογόνων ἐπιθυμιῶν καὶ πέ-
ρα στὴ γωνιὰ δέντρων καὶ δύνατος μὲ τὴ δάρψη στὸ
κεφάλι, ποὺ τὸν ἀγκαλιάζει τὸ αἰώνιον θῆλυ
καὶ τὸν φιλεῖ μὲ τὸ στόμα καὶ τοῦ σπαχράζει
τὰ στήμη μὲ τὰ νύχια—ὅλες μαρμαρωμένες
στιγμὲς τῆς νεωτέρας ψυχῆς, ποὺ ὑποφέρει στὸν
πόνο καὶ πιὸ πολὺ στὴ χαρὰ καὶ στὴν ἀγάπη.

'Εσπάσαγε ἡ γραμμές τῆς ἑλληνικῆς ἀρμο-
νίας κι' ἀσχημίσανε ἀπὸ τὸ βάρος τῆς νεωτέ-
ρας ζωῆς τὰ κορμιὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν
θεῶν.

'Η Καρυάτις τοῦ Rodin σωρειάζεται κά-
τω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς στέγης—γιατὶ οἱ ὕμοι
τῆς ἔγιναν πειὸ λεπτοὶ καὶ πειὸ εὐκίσθητοι καὶ
ἡ στέγη ἔγινε πειὸ μεγάλη.

Κι' ἀθελ κυττάζοντάς την θυμάται κανεὶς
ἐδὼ τὴν Καρυάτιδα τὴν σεμνὴ καὶ περήφραν
τοῦ Ἐρεχθείου τοὺς ὄμοις τοὺς δυνατοὺς καὶ
σαρκώδεις καὶ τὶς γραμμές τῶν μηρῶν της, ποὺ
σιγοπλέκουν μέσα στὸν ἀλαλαγμὸ τῶν μαρμά-
ρων τὸν ἡρεμόν ὑμνοῦ τῆς ζωῆς.

Πηγαίνετε στὸ Λούθρο καὶ κυττάξετε τ'
ἀγάλματα τὰ ἑλληνικά. Καὶ πηγαίνετε στὸ
Λουξεμβούργο καὶ ιδέτε τὰ σημερινά.

'Ἐκεῖ ἡ ἡρεμία, τὸ χαμόγελο, ποὺ συνοψίζει
ἐπάνω στὰ χεῖλη τὴν ὄλυμπια χαρὰ τοῦ ὄργα-
νισμοῦ. 'Ἐκεῖ τὰ ωραῖα ζῶα μὲ τὰ δυνυχτὰ

μπράτσα, μὲ τὰ στενὰ μέτωπα, μὲ τὴν πανώ-
ρηγα ἀντίληψι τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ. Βλέ-
πεις τοὺς ἐφίβους, στέκεις μπροστά των κι'
ἀπὸ τὸ κορμὶ τους ὅλο ἀναδίδεται ἡ προσευχή:
νάσκαι ὥρχιος, εὐφυής, ὑγιής καὶ πλούσιος.

Καὶ χαμογελοῦντες. Πόσο εἶχεν ἀδικο ὁ Βά-
γνος νὰ λέῃ πῶς καὶ τὰ ἔρειπια ἀκόμα τοῦ
ἑλληνικοῦ κόσμου μποροῦν νὰ μᾶς κάμουν τὴ
ζωὴ ὑποφερτή!

"Οχι μπροστὰ σ' ἔνα ἐφῆβο μαρμαρένιο,
μπροστὰ σ' ἔνα κεφάλι σπασμένο Ἀφροδίτης,
μπροστὰ στὸν Ἀπόλλωνα καὶ στὸν Βάκχο—
νοιάθεις ὅλη τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ἀσχήμια
τοῦ νεωτέρου κορμιοῦ—τοῦ κορμιοῦ σου, καὶ τῆς
νεωτέρας ψυχῆς—τῆς ψυχῆς σου.

Πίσω ἀπὸ τὰ στενὰ τους μέτωπα ἔκνοιγον-
ται οἱ μαγάλοι δρίζοντες τοῦ Ἰδανικοῦ τῆς ζω-
ῆς, νάσκαι ώραῖο ζῶο καὶ ώρχιος θεός, ν' ἀνε-
βαίνης στὸν Ὄλυμπο καὶ νὰ φιλήῃ τὶς θεές, νὰ
μὴν ὑπάρχῃ μεγάλη ἀπόστασις θεοῦ καὶ ἀνθρώ-
που, ν' ἀκολουθήῃ καὶ ν' ἀγγίζῃ τὸ ἀρμα τοῦ
Διονύσου καὶ νὰ γελάξῃ καὶ νὰ μεθᾶξῃ μὲ τὸν γέ-
ρο Σειληνό.

Τί θὰ χρησίμευε στὴν Ἀθηνᾶ νὰ ξέρῃ τοὺς
πάγους τῶν πόλων καὶ νὰ γνωρίζῃ τὴν ἀσχή-
μια τοῦ Θρακός; Γιατὶ ν' ἀνεβῇ στὸν Παρθε-
νῶν, καὶ νὰ διαταράξῃ τὸ ξεφάντωμα τῶν ὕ-
μορφών θεῶν δικούς τους ἐκείνους καὶ ἀσχημός καὶ
σημίτης ἀπόστολος;

Καὶ μήπως ἔχει βαθυτέρχη σημασία ἀπ' ὃ, τι
μᾶς λένε οἱ δισκάλοι, ἡ τρχιγιὴ ἐκείνη μορφὴ
τοῦ Οἰδίποδος, ποὺ ἐγέμισε ἀπὸ φόβο καὶ οἰκτο
τέσσαρες τῶν προγόνων; Ποιός ξέρει — ίσως
εἴναι ἔγκλημα νὰ μαθίξῃ κανεὶς, ίσως εἴναι
αἰμομιξία νὰ ἐμβαθύνῃ κανεὶς στὰ μυστήρια
τῆς μητέρας Γῆς, ποιός ξέρει ἀν τὸ φέμυμα δὲν
εἴναι προτιμότερο, ἀνθρωπινότερο ἀπὸ τὴν ἀ-
λήθεια; 'Η ἐπιστήμη ἐχρεωκόπησε, ἐκήρυξε
τῷρα τελευταῖα δι Brunetièrē ἐν ὄνδρατι τῆς
θρησκείας· ἡ ἐπιστήμη ἐχρεωκόπησε, ἐκήρυξε
δι Nίτσε ἐν ὄνδρατι τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ωμο-
φιάς. 'Ο ἐνθουσιασμὸς γιὰ τὴν ἐπιστήμη, ποὺ
εἶχε κυριεύσει τὶς ψυχές τῷρα καὶ πενήντα
χρόνια ἐπεις, εἶδαμε οἱ καρποὶ τῆς γνώσεως η-
σαν τὰ μῆλα τὰ χρυσά τοῦ Δάντη, πούναι γε-

μάτια στάχτη μέσα—κι' ένοιωσάμε πώς τὸ δέν-
κρο τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ
δὲν ἔχει καμιμιὰ σχέσι μὲ τὸ δένδρο τῆς ζωῆς.

Ἡ ἐπιστήμη ἔχει ρεκόπησε, ἀφοῦ κατέστρεψε
κι' ἀσχήμισε τὴν ψυχή. Μᾶς ἔσεισεν ἀρκετά, ὥσ-
τε νὰ μὴν ἔχωμε πλειά παρηγοριά μας τὴν ἐλ-
πίδα μελλουσῆς ζωῆς. 'Αλλ' ὅσα μῆς ἔδειξεν
ἔφθικαν γιὰ νὰ μῆς κάμιουν ἀνυπόφορη τὴν γή-
ινη ζωή.

Κι' ἔτσι βλέπομε τὴν σημερινὴν ψυχὴν νὰ συ-
σπάται ἀπελπισμένη σ' ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις
τῆς νεωτέρας τέχνης. Ἡ ὁδύνη, ἡ παραμόρ-
φωσις ποῦ προξενεῖ ἡ βρειά καὶ ἀλύπητος ἐρ-
γασία, ἡ νευρικότης—αὐτές εἰναι ἡ τρεῖς χα-
ρακτηριστικές νότες τῆς γλυπτικῆς σήμερα.
Κυττάζετε στὸ μουσεῖο τοῦ Λουξεμβούργου.

Ο ἄγιος Σεβαστικὸς σπαράζει ἀπὸ τοὺς
πόνους, ἔνας χριστιανὸς μάρτυς, ἀσημος, ἀη-
δής, εἰναι ἔκπλωμένος καὶ πεθάνει, μιὰ γρηγὸ-
καλίει καὶ φιλεῖ τὸ ἑγγόν της. Κι' ἔπειτα ἡ
Δανκής τοῦ Rodin, ποῦ δὲν μπορεῖ πλειά νὰ
γεμίζῃ τὸ σταμνὶ τῆς κι' ὅλο νὰ τὸ βλέπῃ ν'
ἀδειάζῃ, ἔχει σωρικούτει μπροστὰ στὸ γεμάτο
πηγάδι, πεθαμένη ἀπὸ τὴν κούροσι καὶ τὴν
ἀπελπισία—φρικῶδες — γιατ' εἴναι ἀληθινὸ
σύμβολο τῆς ψυχῆς μῆς μπροστὰ στὸ πηγάδι
τῆς 'Αληθείας.

Ἐπειτα, νέοι ποῦ πεθίνουν, ἡ Εὔκ ποῦ
κλαίει γιατὶ ἀμάρτησε—κι' ἐν ὑψώνεται κά-
που ἐκεῖ ἡ Γαλάτεια ὀλόγυμνη, εἰναι μιὰ πα-
ραφωνία μέσα στὸν μαρμαρένιο ὕμνο τοῦ πόνου·
ἡ πανώρηγ γύμνη τῆς ἔπρεπε ἀλλοῦ νὰ πάῃ,
ὑπόβαθρο νὰ γενῇ στὴν Ἀφροδίτη τῆς Μήλου,
συντρόφισσα στὴ γύμνια τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ
Μπελθεντέρ—καὶ ὅχι νὰ ψύψεται ὑδρίει καὶ
πρόκλησις μέσα σὲ τόσους, ποῦ κλαίνε.

Κι' ἔπάνω ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν αἴθουσα—σὰν

νὰ τὴν ἀγιάζῃ καὶ νὰ τὴν ἔξηγῃ ἡ μεγάλη ζω-
γραφία τοῦ Cormon, ὁ Κάιη.

Ο Κάιην δυνατός, ύψηλός, ἄγριος, πηγαίνει
μπροστὰ μέσα στὴν ἔρημο, διωγμένος ἀπὸ τὸ
πατρικὸ σπίτι καὶ ἡ φαμελιά του ἔρχεται ἀπὸ
πίσω. Οἱ γυνὶ τευ δυνατοὶ κι' αὐτοὶ καὶ ἄγριοι
παρακρατοῦν τὶς ἀδελφές καὶ γυναικές τους,
ἡ γρηγὸ μάνη καθεται ἀπάνω στὸ φρεσί που-
ναι γεμάτο κουρέλια κι' ἀξίνες καὶ σίδερα. Θε-
νυκι βρέδυ. Ο Κάιην πηγαίνει μπροστὰ μ' ἀν-
ορθωμένα τὰ μαλλιά του, σὲ τὴν ἀξίνη στὴ μέ-
ση του, αίματωμένη ἀκόμη ἀπὸ τὸ αἷμα τ'
ἀδερφοῦ—καὶ μπροστὰ του ἀπέραντη ἡ ἐρη-
μιά, ἀπεληπτικὴ καὶ μυστηριώδης.

Συμβολίζει, γιὰ μένα, τὸν νεώτερον ἀνθρωπὸν
ο Κάιην αὐτὸς ὁ ἀπελπισμένος καὶ περήφανος
καὶ τὸν ἀγαπῶ ὡς ἀγαποῦμε ὁ, τι μοιάζει
μ' ἐμάς.

Διωγμένοι κι' ἐμεῖς ἀπὸ τὴν θερμότητα τοῦ
πατρικοῦ σπιτιοῦ, γιατὶ σκοτώσαμε ὁ, τι συμβό-
λιζε τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ὑποταγήν, μαχού-
ἀπ' τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, μπροστὰ στὸ μυ-
στήριο τοῦ Ἀγνώστου—πηγαίνομε κουρασμέ-
νοι, ἐλεσινοί, ἀπαρηγόρητοι κι' ἀνίκητοι. Καὶ
ἀπὸ τὰ βάθη τὰ πειδιά μυστικά, κι' ἵσως καὶ τὰ
πειδιά ψυχρά τοῦ εἶναι μου, μούρχεται νὰ τονί-
σω τὸν ὕμνο τοῦ Κακοῦ. Ο 'Εωσφόρος ἔχει
περισσοτέρα ποίησι, ὅταν ὑψώνη τὸ μέτωπο
γκρεμισμένος, παρὰ δι Γαβριήλ ὅταν τὸ ταπει-
νώνη νικητής. «Εἰμαι τὸ πνεῦμα τὸ αἰώνιο
ποῦ ἀρνεῖται» εἰναι ωμορφότερο ἀπὸ τὸ «γεν-
νηθήτω κατὰ τὸ ρῆμά σου» καὶ τὸ αἷμα, ποῦ
βοᾷ τοῦ ἀδελφοῦ μέσα στ' αὐλάκια τῆς γῆς
γεννᾷ μέσα μου περισσοτέρους θεούς παρὰ ὅλα
τὰ «Ωσκωνὰ ἐν Ὑψίστοις», ποῦ θ' ἀκουστοῦνε
τῷρα ἐπάνω ἀπὸ τὴν «φάτνη τῶν ἀλόγων».

ΚΑΡΜΑ ΝΙΡΒΑΜΗ

Η ΠΡΩΤΗ ΤΗΣ ΓΙΟΡΤΗΣ

Στὴν ἀνεψιά μου Μαρία.

Πρῶτο χρόνο ποῦ γοργάζεις
Τ' ὅνομά σου, Μαριονδά,
Πρῶτο χρόνο, ποῦ ενωδιάζεις
Καὶ σκορπᾶς φεγγοβολή!
Εἰσ' ἐνύ, χρυσὴ παιδονδά,
Ἄρθρος, ἄγγελος, αὐγή.

Δὲ μετράς ἀκόμη χρόνο,
Ποῦ σὲ βλέπουμε μπροστά μας
Νὰ σκορπίζης κάθε πόρο
Κάθε μαρτῦρο στοχασμό,
Νὰ γλυκαλνής τὴν καρδιά μας
Μὲ τὸ γέλοιο τὸ χρυσό.

Στοῦ πατέρα σου τὰ στήθη
Καὶ τῆς μάννας σου, Μαρία,
Μόλις ἥρθες ἐγεννήθη
Ἄλλος τέλειος οὐρανός.
Ἡρθες κι' ἔφερες τὰ κρῆτα,
Ἡρθες κι' ἔφερες τὸ φῶς.

Ἡ χαρά, ποῦ κλεῖ ἡ ματιά σου
Καὶ σὰν ἥλιος φῶς σκορπάει
Κι' δλοι στέκονται μπροστά σου
Μὲ καρδιὰ λαχταριστή,
Γιὰ σὲ χρόνο δὲ μετράει,
Μὰ γὰ μᾶς αἰῶνα κλεῖ.

Ἄφ' τὰ στήθη μου προβαίνει
Ἐνχὴ ἐγκάρδια, Μαριονδά,
Ἄφ' τὸ μόσχο μυρωμένη,
Ποῦ σκορπᾶς τριγύρω ἐσύ,
Νὰ σὲ σφίξω ἀγνή νυφοῦντα
Στὴν ἀγκάλη τὴ θερμή.

Κι' ἀν κατάλευκα ντυμένη
Εἰς τοῦ γάμου τὴν ἡμέρα,
Ντροπαλή, χαριτωμένη,
Δὲ μ' ἰδῆς ἐμπρός σ' ἐσέ,
Μιὰν εὐχή σου στὸν αἰθέρα,
Κόρη μου, υψωσε γιὰ μέ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ